

Aan de gemeenteraad

Behandeld door	L. Mes	Datum	16 mei 2018
Doorkiesnummer	030-2864675	Ons kenmerk	4445445/20180514/-LM
E-mail	l.mes@utrecht.nl	Onderwerp	Vervolg ontwerpproces Energielandschap Rijnenburg en Reijerscop
Bijlage(n)	geen	Beleidsveld	Duurzaamheid
Uw kenmerk			
Uw brief van			Bij antwoord datum, kenmerk en onderwerp vermelden

Geachte leden van de raad,

Op 25 april 2018 hebben zes leden van de zogenaamde uitwerkingsgroep, bestaande uit 13 bewoners en omwonenden uit Rijnenburg en Reijerscop laten weten niet verder te gaan. Enkele leden van de uitwerkingsgroep hebben laten blijken de verantwoordelijkheid voor de scenario's bij openbaarmaking niet te kunnen en willen dragen. Zoals aangekondigd, was dit voor wethouder Van Hooijdonk aanleiding (op 2 mei 2018) een gesprek te voeren met de uitwerkingsgroep om terug te kijken op het proces tot dan toe en om gezamenlijk te verkennen wat de mogelijkheden voor de toekomst zijn.

In deze brief rapporteren wij u graag de resultaten van dit gesprek. Dat doen we hier in onze bewoordingen, maar wat ons betreft met respect voor wat de uitwerkingsgroep heeft ingebracht. In deze brief komen we eerst terug op wat ons te doen stond na de vaststelling van de startnotitie energielandschap Rijnenburg en Reijerscop. Daarna geven we aan wat de uitwerkingsgroep ons heeft meegegeven en welke conclusies we daaraan verbinden. Tot slot geven we aan op welke manier wij ons voorstellen om met het proces verder te gaan.

Ontwerpproces tot nu toe

Met het vaststellen van de startnotitie op 6 juli 2017 vraagt de gemeenteraad aan de initiatiefnemers om samen met de gemeente en belanghebbenden tenminste vier onderscheidende scenario's voor een samenhangend energielandschap te ontwerpen. De door de gemeenteraad benoemde scenario's (amendement A2017/29) voor het energielandschap zijn:

- één scenario geen windenergie bevat (wel zon en andere energiebronnen);
- één scenario, waarbij op basis van berekeningen, geen slagschaduw op de gevel van woningen plaatsvindt en bij woningen geen geluidstoename ten opzichte van aanwezige wegverkeersgeluid als gevolg van windmolens, voor de omliggende woonwijken;
- één scenario met een combinatie van een zo hoog mogelijke energieopwekking en rendement voor omwonenden, met slechts een beperkte vorm van hinder;
- één scenario, dat alleen de wettelijke normen als beperking kent.

Burgemeester en Wethouders

Datum 16 mei 2018
Ons kenmerk 4445445/20180504/11:30-JVE

Tegelijk heeft de gemeenteraad waarborgen voor een goed proces vastgelegd en het belang benadrukt van een objectieve procesgang, waarbij elke suggestie van sturing wordt vermeden, en alle deelnemers in staat worden gesteld om in te stemmen met hun eigen bijdrage. Daartoe is, conform amendement 2017/30 en voorafgaand aan het begin van het proces, een onafhankelijke procesbegeleider aangesteld.

Op 1 november 2017 hebben wij u geïnformeerd over de inrichting van het ontwerpproces en de keuzes die we gemaakt hebben in de vertaling van de raadsopdracht naar de uitvoering. In hoofdlijn bestaat dit proces uit twee soorten bijeenkomsten die elkaar afwisselen: werkbijeenkomsten en ontwerpateliers. In de werkbijeenkomsten kunnen bewoners en belanghebbenden meedenken en meewerken aan de (schetsen voor) scenario's. In de ontwerpateliers werken de initiatiefnemers en ontwerpbureau Bosch Slabbers intensief samen met de uitwerkingsgroep en ambtenaren van de gemeente Utrecht aan het ontwikkelen en uitwerken van scenario's voor een energielandschap op basis van de uitgangspunten uit de startnotitie en het raadsbesluit. De uitwerkingsgroep is in het leven geroepen om een diversiteit aan belangen en invalshoeken vanaf het begin aan de ontwerptafel te hebben.

In het ontwerpproces zijn de zeven initiatiefnemers gezamenlijk als eerste verantwoordelijk voor het ontwikkelen van onderscheidende scenario's en voor het verwerken van de inbreng van de uitwerkingsgroep daarin. Het ontwerpbureau werkt aan het schetsen van meerdere scenario's en het verwerkt daarin nieuwe informatie van initiatiefnemers. De bedoeling is voor elk afzonderlijk scenario te komen tot een optimum tussen alle aspecten uit de startnotitie. Ook woningbouw niet onmogelijk maken voor de toekomst wordt meegenomen. Tijdens de ontwerpateliers werd informatie gedeeld, zijn aanzetten voor scenario's besproken, droeg de uitwerkingsgroep ideeën aan en reflecteerde op de gemaakte producten.

De ambitie voor de ontwerpateliers is, conform het raadsbesluit, om vanaf het begin de initiatiefnemers te vragen gezamenlijk met inbreng van alle belanghebbenden te ontwerpen. De uitvoerbaarheid van scenario's is afhankelijk van een sluitende business case, waarvoor de initiatiefnemers verantwoordelijkheid dragen. De opbrengst van de ontwerpateliers tot nu toe wordt gepresenteerd tijdens de eerste werkbijeenkomst op 17 mei in De Schalm. Met de eerste werkbijeenkomst van 17 mei komt het ontwerpproces in een volgende fase.

Gesprek met de uitwerkingsgroep

De kritiek en frustratie van de aanwezige leden van de uitwerkingsgroep in het gesprek van 2 mei 2018 zijn in onze ogen grofweg als volgt te interpreteren in drie groepen: op conceptueel niveau (de opzet en inrichting van het proces), op het niveau van uitvoering en op het niveau van opvattingen binnen de groep en onder de initiatiefnemers en andere betrokkenen in het proces.

Opzet en inrichting van het proces

Een aantal kritische noten van de uitwerkingsgroep zijn terug te voeren op hoe het proces en de rol van de uitwerkingsgroep daarin is opgezet. Er is in een vroegtijdig stadium van een ontwerpproces bijvoorbeeld sprake van verschillende schetsen en schuivende panelen, ook waar het een aantal uitgangspunten betreft. Zo is er bijvoorbeeld in een laat stadium nieuwe informatie van de provincie gekomen over de belemmeringen van radarbewaking.

Datum 16 mei 2018
Ons kenmerk 4445445/20180504/11:30-JVE

We hebben wel een heel moeilijke opdracht aan de uitwerkingsgroep en de individuele leden van de uitwerkingsgroep gegeven. Professionals van initiatiefnemers en ontwerpbureau werken gestaag door terwijl de uitwerkingsgroep slechts een paar keer bij elkaar kwam. Dit is een gegeven bij zo'n complex ontwerpproces. Deze fase kenmerkt zich door een iteratief karakter, waarin de initiatiefnemers veel uitzoek- en onderzoekswerk verrichten om alles wat relevant is voor het schetsen van de scenario's stap voor stap in kaart te brengen. Wij herkennen en erkennen dit in de opmerkingen van de uitwerkingsgroep over het terugzien van hun inbreng: tussentijds verworven inzichten veranderden scenario's, wijzigingen die op een later moment door nieuwe inzichten werden doorgevoerd kwamen voor de uitwerkingsgroep als verrassing, waarop voldoende toelichting ontbrak of te laat kwam.

Tot slot zijn scenario's gevraagd waar een aantal leden van de uitwerkingsgroep zich per definitie ongemakkelijk bij voelen. Het is bovendien lastig om belangen te moeten wegen, als je zelf een duidelijk belang hebt.

Deze zaken hebben er toe geleid dat leden van de uitwerkingsgroep zich verrast voelden over schetsen die de revue passeerden, het vertrouwen verloren in de basis onder de scenario's en moeite hadden om hun visie in te brengen op scenario's die zij eigenlijk sowieso niet steunden. Gaandeweg kon zo het gevoel ontstaan, dat de uitwerkingsgroep zich gebruikt voelde als legitimatie voor een vooropgezette koers.

Uitvoering

Verschillende kritiekpunten duiden wij als een reactie op de concrete uitvoering. In het gesprek is gebleken, dat de uitvoering en de ontwikkeling van scenario's als rommelig ervaren werd. Er is kritiek op de keuze van het adviesbureau, maar ook op het ontbreken van inbreng door het adviesbureau. De terugkoppeling door ontwerpers en initiatiefnemers over wat er met de inbreng van de uitwerkingsgroep is gedaan vond men slecht of ontbreken. De inhoudelijke uitleg was in de ogen van de uitwerkingsgroep slecht of niet voldoende, vragen werden niet beantwoord, suggesties uit de uitwerkingsgroep kwamen niet terug in volgende bijeenkomsten. Het derde ontwerpatelier, dat in Vianen heeft plaatsgevonden, wordt door zowel de uitwerkingsgroep als door onszelf als een misser beschouwd: teveel nieuwe informatie, waar onder te hoge tijdsdruk op gereflecteerd moest worden.

Belangrijkste signaal over de uitvoering vinden wij dat de inbreng van de uitwerkingsgroep niet herkenbaar is gemaakt en dat de uitwerkingsgroep te weinig tijd heeft gekregen om zich verantwoord een oordeel te vormen. De opmerkingen van de uitwerkingsgroep over een rommelig proces trekken wij ons aan. Dat werd te laat opgemerkt door de gemeente: die stond te veel op afstand om goed regie te kunnen voeren en heeft te weinig meegekregen van wat er speelt in de uitwerkingsgroep om op tijd de ernst van signalen te onderkennen. Wij hebben geprobeerd dat te repareren, maar dat is niet gelukt.

De kritische kanttekeningen uit de uitwerkingsgroep herkennen wij. Tegelijk zijn er ook veel dingen goed gegaan. De keuze van het adviesbureau had in onze waarneming niet de steun van twee leden van de uitwerkingsgroep, maar het was een keuze van geen bezwaar voor de hele uitwerkingsgroep. De ontwerpatelieriers hebben ertoe geleid, dat er nu veel betere scenario's liggen dan de initiatiefnemers hadden kunnen opstellen zonder de uitwerkingsgroep. De uitwerkingsgroep heeft ervoor gezorgd, dat een landschapskaart als permanente onderlegger functioneert bij alle besprekingen van mogelijke

scenario's. Dat is een verworvenheid om trots op te zijn, waarvan wij willen borgen, dat die in het verdere proces niet verloren gaat.

De gemeente heeft de opdracht van de raad om zorg te dragen voor een goed doorlopen proces. De gemeente stond evenwel te veel op afstand om deze rol waar te kunnen maken. Om die reden zal de gemeente een steviger regierol nemen, waarborgen scheppen voor de verschillende deelnemers en meer aandacht hebben voor het voeren van het goede gesprek.

Eigen positie

We zien, dat de eigen opvattingen van de verschillende leden van de uitwerkgroep soms bepalend zijn voor hun reactie op de scenario's. De uitwerkgroep heeft bijvoorbeeld geworsteld met het uitwerken van het door de raad gevraagd scenario (4) dat alleen de wettelijke normen als beperking kent. Vanuit het belang om zo min mogelijk overlast in hun eigen woon- en leefomgeving te willen zijn zij van oordeel, dat de wettelijke normen voor geluid¹ en slagschaduw als uitgangspunt ervoor zorgen dat de hinder van windmolens niet voldoende wordt meegenomen en daardoor kunnen leiden tot een onjuiste beoordeling van de wenselijkheid van een dergelijk scenario. De uitwerkgroep geeft aan dat er in het ontwerp van de scenario's voor duiding van de overlast moet worden uitgegaan van de maximale hinder door geluid (windkracht 5, in de nacht) en niet van de wettelijk gehanteerde benadering vanuit het gemiddelde op jaarbasis.

Op het niveau van opvattingen merken wij, dat de groep een groeiend ongemak voelt om mee te werken aan iets wat een aantal mensen fundamenteel niet wil, namelijk windenergie. Wij hebben veel waardering en respect voor de betrokken opstelling, die leden van de uitwerkgroep in de contacten met de initiatiefnemers en de gemeente hebben gehad. Gaandeweg het ontwerpproces is niet alleen het verantwoordelijkheidsgevoel van de uitwerkgroep voor de gezamenlijke producten gegroeid. Ook is de ongemakkelijkheid met een aantal door de gemeenteraad gevraagde scenario's gaandeweg toegenomen. Gewortelde overtuigingen kunnen uiteindelijk niet opzij worden gezet. Dit spanningsveld maken we vaker mee als we locaties zoeken voor gevoelige bestemmingen in de stad, waar het algemeen belang (in dit geval duurzame energie) schuurt met belangen en opvattingen van mensen in de buurt.

Conclusie: scheiden der wegen

We hebben oprecht waardering voor wat de uitwerkgroep in de afgelopen maanden heeft weten te bereiken. De scenario's, die er nu liggen hebben aantoonbaar meer kwaliteit dan zonder uitwerkgroep het geval was geweest. Een landschapskaart functioneert al enige tijd als permanente onderlegger functioneert bij alle besprekingen van mogelijke scenario's. Op aandringen van de uitwerkgroep nemen we meer tijd om scenario's te ontwikkelen en voor te leggen in een werkbijeenkomst. De inzet van de uitwerkgroep zorgde ervoor dat de mogelijke effecten van zon- en windenergie en de uitlegbaarheid naar de omgeving bij elke stap in het ontwerpproces in beeld waren. Met de uitwerkgroep zijn we gekomen tot een verbeterde opzet van de komende werkbijeenkomst op 17 mei.

¹ Bij het wettelijke scenario wordt uitgegaan van een gemiddelde per jaar.

Zo heeft de uitwerkgroep al bij al voor een balans gezorgd door het perspectief van de omgeving in te brengen bij de initiatiefnemers en voorstellen gedaan voor concretisering van de eerste schetsen.

We respecteren het besluit van een deel van de groep om de deelname in het proces te beëindigen. We zien het niet als een begaanbare weg om de uitwerkgroep verder te laten functioneren in afgeslankte vorm (massa en balans in de groep ontbreekt) of aangevuld met nieuwe deelnemers (scheve verhouding in de groep door grote verschillen in voorkennis van proces en inhoud). Dat dwingt ons de koers te verleggen.

Voor het toekomstig proces is wat ons college betreft essentieel:

- Dat de verworvenheden van de uitwerkgroep behouden blijven;
- Dat het perspectief vanuit omwonenden zijn weg in het proces en in de scenario's vindt;
- Dat we na afloop met gezag kunnen vaststellen, dat het proces op een verantwoorde wijze is doorlopen;
- Dat de uitvoering op orde komt en blijft.

De balans in belangen en invalshoeken in het ontwerpproces blijft in onze ogen belangrijk. Met het voortijdig beëindigen van de uitwerkgroep ontbreekt in het ontwerpproces de inbreng van allerlei belangen (belangen van omwonenden, ruimtelijke waarden, ecologische en natuurwaarden, functies in het gebied) en tegenkracht in het samenspel met de initiatiefnemers.

Vervolg

De uitwerkgroep houdt op te bestaan. Het ontwikkelen van scenario's voor een energielandschap in Rijnenburg en Reijerscop niet. Wij nemen de volgende maatregelen.

a. Balans

Om het evenwicht in de voorstellen voor een energielandschap te kunnen blijven waarborgen nodigen we verschillende bewoners(groepen) en belangenorganisaties uit om belangen in te brengen in het ontwerpproces van de scenario's van het energielandschap. We denken dan naast bestaande bewonersorganisaties aan belangenorganisaties op het gebied van energieopbrengst, ruimtelijke waarden, ecologische en natuurwaarden, recreatieve waarden.. Het ophalen van ideeën van bewoners en belangstellenden uit de omgeving vindt in de werkbijeenkomsten plaats. Een eerste gelegenheid daartoe is het, mede op verzoek van de gemeente Nieuwegein, uitnodigen van belangenorganisaties voor de eerstkomende werkbijeenkomst op 17 mei.

b. Regie

Expliciet dan tot nu toe trekken we – zoals door de Raad bij de vaststelling van de startnotitie gevraagd – de regie naar ons toe. De gemeente blijft immers aanspreekbaar op het proces en het beoogde doel en zal waarborgen, dat het proces op een goede manier verloopt. We waarborgen, dat de inbreng van de uitwerkgroep tot nu toe behouden blijft. De voorstellen van de initiatiefnemers voor scenario's worden op een navolgbare manier voorgelegd aan deelnemende belangenorganisaties en aan de werkbijeenkomsten en deelnemers krijgen voldoende informatie, tijd en gelegenheid om daarop te reageren. Inbreng wordt vastgelegd en krijgt een herkenbare plek. We verduidelijken en expliciteren onze publieke verantwoordelijkheid als gemeente in het uiteindelijk wegen van alle belangen. Daarbij

Burgemeester en Wethouders

Datum 16 mei 2018
Ons kenmerk 4445445/20180504/11:30-JVE

realiseren we ons dat dit op gespannen voet staat met de eerder uitgesproken wens van de raad (amendement A2017/30) om als gemeente elke suggestie van sturing te vermijden.

c. Uitwerkingsgroep

Naar aanleiding van bovenstaande opmerkingen en in overleg met de onafhankelijke procesbegeleider bieden we de leden van de voormalige uitwerkingsgroep de mogelijkheid om onafhankelijk een eigen scenario te ontwerpen, begeleid door het ontwerpbureau. Dit scenario krijgt een plek bij de tweede werkbijeenkomst. Daarnaast heeft de onafhankelijke procesbegeleider met alle leden van de voormalige uitwerkingsgroep afgesproken dat zij in haar verslag ruimte krijgen om te reflecteren op het proces tot uittreding en het dan voorliggende resultaat. U kunt hiermee uit eerste hand hun reacties op de eerste schetsen voor het energielandschap lezen.

d. Procesbegeleiding

De rol van de onafhankelijk procesbegeleider verschuift door het opstappen van de uitwerkingsgroep van begeleiding naar het waarborgen van het proces. De vraag om een procesverslag op te stellen, blijft gehandhaafd.

Het proces is er nog steeds op gericht om onder (versterkte) regie van de gemeente te komen tot een voorstel, waarin u met behulp van minimaal vier goed te onderscheiden scenario's een keuze voor een concrete ontwikkeling voor een energielandschap kunt maken.

Omdat een nadere toelichting op het proces tot nu toe behulpzaam kan zijn nodigen wij u graag uit voor een gesprek met de onafhankelijke procesbegeleider om hierover door te praten. We overleggen met de griffie of en wanneer u hiervan gebruik wilt maken.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris,

de burgemeester,